

**QIZLARNI MUSTAQIL OILAVIY HAYOTGA
TAYYORLASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI VA METODIK
YONDASHUVLAR**

Safarova Ozoda Alisher qizi

Abdulazizova Nigina Faxriddin qizi

Alfraganus universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 3-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada hozirgi davrda yoshlarni, ayniqsa qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashning dolzarbligi, bu borada olib borilayotgan davlat siyosati, qonuniy hujjatlar va amaliy chora-tadbirlar tahlil etilgan. Qizlarni oilaviy hayotga tayyorlashda qo'llaniladigan samarali pedagogik metodlar — kuzatish, suhbat, tushuntirish, namuna ko'rsatish, rag'batlantirish va jazolash metodlarining o'rni yoritilgan. Shuningdek, ta'lim va tarbiya vositalari, milliy qadriyatlar, ommaviy axborot vositalari, ota-onalarning shaxsiy namunalari, ijobiy namunalar va og'zaki nutq vositalari orqali ta'sir o'tkazishning samarali jihatlari ko'rsatib o'tilgan. Maqolada oila sharoitida o'tkaziladigan maqsadli pedagogik ishlarning qizlarda mustaqil oilaviy hayotga tayyorlanish ko'nikmalari va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.

KALIT SO'ZLAR: Oilaviy tarbiya, mustaqil hayotga tayyorlash, qizlar tarbiyasi, pedagogik metodlar, oila qadriyatlari, ijtimoiy mas'uliyat, davlat siyosati, ota-onaning roli.

ANNOTATSIYA (RUS TILIDA): В данной статье рассмотрена актуальность подготовки молодежи, особенно девушек, к самостоятельной семейной жизни в современных условиях. Проанализированы проводимая государственная политика, законодательные документы и практические меры в этой сфере. Освещена роль эффективных педагогических методов — наблюдение, беседа, объяснение, демонстрация примера, поощрение и наказание — в процессе подготовки девушек к семейной жизни. Также показана эффективность воспитательных средств: семейное воспитание,

национальные ценности, средства массовой информации, личный пример родителей, позитивные примеры и устная речь. Обосновано значение целенаправленной педагогической работы в семье для формирования у девушек навыков самостоятельной жизни и социальной ответственности.

Ключевые слова: Семейное воспитание, подготовка к самостоятельной жизни, воспитание девушек, педагогические методы, семейные ценности, социальная ответственность, государственная политика, роль родителей.

ANNOTATION (IN ENGLISH): This article discusses the relevance of preparing young people, especially girls, for independent family life in the modern era. It analyzes the state policies, legal frameworks, and practical measures undertaken in this regard. The paper highlights the importance of effective pedagogical methods such as observation, dialogue, explanation, demonstration, encouragement, and disciplinary actions in educating girls for family life. It also explores the role of educational tools like family upbringing, national and universal values, media content, parental role models, positive examples, and verbal influence. The article substantiates the importance of targeted pedagogical activities within the family in developing girls' competencies for independent life and social responsibility.

Keywords: Family upbringing, preparation for independent life, girls' education, pedagogical methods, family values, social responsibility, state policy, parental role.

Hozirgi davrda jamiyatimizda yoshlarni oilaviy hayotga har tomonlama tayyorlash dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Mustaqillik yillarida aholi sonining muttasil oshib borishi hisobiga nikohlanish koeffisienti ham oshdi. 2019-yilda FXDYO bo'limlari orqali rasman qayd etilgan nikohlar soni 310899 mingga yetdi. Oilaviy ajrimlar ko'rsatkichi 2017-yil 31,9 ming, 2018-yil 32,3ming, 2019-yil 31,4ming, 2020-yil 28,2 mingni tashkil etdi.

Bu borada yurtboshimiz boshchiligida ko'plab islohatlar amalga oshirilmoqda, xususan Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev 2018-yil 2-fevraldagi

“Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmonida Respublika “Oila” ilmiy-amaliy tadqiqot markazining asosiy vazifasi sifatida zamonaviy oilani rivojlantirish, oilaning ichki munosabatlari, shaxslararo munosabatlarni, boy madaniy tarixiy me'ros va an'anaviy oilaviy qadriyatlar muammolari bo'yicha fundamental, amaliy va innovatsion tadqiqotlarni o'tkazish, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash va oilaviy ajralishlarning oldini olish bo'yicha takliflarni ishlab chiqish va amalga oshirish- deb belgilab berganlar.[1]

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyevning 81-son 01.03.2022-yildagi “Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylarni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmonida xotin-qizlarni ta'lim va kasbiy ko'nikmalarini oshirish, hududlarda ayollarga ko'rsatiladigan tibbiy xizmat sifatini oshirish, tazyiqqa uchragan xotin-qizlarga itimoiy-huquqiy, psixologik yordam ko'rsatish, , xotin-qizlarning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlashni davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari etib belgilab berishlari mazkur muammoning o'ta muhimligi va dolzarbligidan dalolat beradi.[2]

Qizlarni oila sharoitida mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida yuqorida qayd etilgan shakllarda tashkil etilgan faoliyat samaradorligini mazkur jarayonda qo'llanilgan quyidagi metodlar ta'minlaydi:

1) kuzatish metodi (faoliyatni tashkil etishda ushbu metoddan foydalanish oilada tarbiya topayotgan qizlarning xatti harakatlarini kuzatish ularda hosil bo'layotgan ma'naviy axloqiy sifatlar to'g'risida muayyan ma'lumotlarga ega, shuningdek, qizlarning fiziologik hamda ruhiy xolatida ro'y berayotgan o'zgarishlardan xabardor bo'lish imkonini beradi);

2) suhbat metodi (mazkur metod yordamida qizlarning o'y fikrlari, ichki ruhiy kechinmalari, xis tuyg'ulari, orzu niyatlari, hayotiy intilishlari, maqsadlari, ularning hayotlarida sodir bo'layotgan o'zgarish yoki hodisalar, hayotiy ideallari, oilaning boshqa a'zolari, do'stlari, tengdoshlari hamda sinfdoshlari bilan bo'lgan munosabatlarining mazmuni, o'quv predmetlari asoslarining o'zlashtirishdagi

muvaffaqiyatlari yoki muammolar va hokazolar yuzasidan o'zaro fikr almashish, ma'lum ma'lumotlarga ega bo'lishni ta'minlaydi);

3) tushuntirish metodi (ushbu metod yordamida qizlarga mustaqil oilaviy hayotni yo'lga qo'yish jarayonida qo'l keladigan va oilaviy munosabatlarni tashkil etish, oila xo'jaligini boshqarish, turli taomlar tayyorlash, bichish tikish ishlarini bajarish, o'zining hamda oila a'zolarining salomatliklarini saqlash, er xotin munosabatlarini yo'lga qo'yish, oila byudjetini yaratish, undan maqsadga muvofiq foydalanish, farzandlar tarbiyasini tashkil etish chog'ida bilish zarur bo'lgan nazariy va amaliy ma'lumot (bilim)lar beriladi);

4) namuna ko'rsatish metodi (tadqiqot muammosi doirasida olib borilgan tajriba sinov ishlari jarayonida mazkur metoddan foydalanish ham qizlarda mustaqil oilaviy hayotni tashkil etish jarayonida muhim ahamiyat kasb etuvchi amaliy faoliyat ko'nikma hamda malakalarini shakllantirish imkonini beradi);

5) rag'batlantirish metodi (bizga yaxshi ma'lumki, rag'bat shaxsga istiqbol faoliyatini tashkil etish uchun ma'naviy rux, kuch bag'ishlaydi. Shu bois oila sharoitida qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida ular tomonidan amalga oshirilgan, ma'lum ma'noda muvaffaqiyatli bo'lgan xatti harakat, faoliyat to'g'risida oila a'zolari davrasida qayd etib o'tilishi, bunday harakatlarning ma'qullanishi, chunonchi, "barakalla". "buning uddasidan chiqishingga ishonar edim", "men ham buni (muayyan harakat, faoliyatni) bajara olishingga ko'zim yetgan edi", "bu yumushni sifatli bajarilishi uchun astoydil harakat qilganing ko'rinib turibdi, yasha" va xokazo kabi so'zlarning e'tirof etilishi qizlarda o'z kuchlari, layoqatlariga ishonchni tug'diribgina qolmay, balki ularni o'z ustilarida tinimsiz izlanishga undaydi. Rag'batlantirish metodi yordamida qizlarda ijobiy sifatlar shakllanadi).

6) jazolash metodi (qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida jazolash metodidan samarali, maqsadga muvofiq foydalanish ham pedagogik jihatdan to'g'ri sanaladi. Biroq jazolash metodining moxiyati qizlarga jismoniy azob berishdan iborat emasligini yoddan chiqarmaslik lozim. Jazolash metodidan foydalanish oilaviy munosabatlarni tashkil etish, oila xo'jaligini boshqarish

chog'ida qizlar tomonidan bajarilgan, biroq muvaffaqiyatsiz xatti-harakat yoki faoliyatlar yuzasidan o'z fikrlarini bildirish, qoniqmaganlik yoki norozilik tuyg'ularini bildirish, tanbeh berish, yo'l qo'yilgan xato yoki kamchiliklarni ularning o'zlariga ko'rsatish, oila a'zolari o'rtasida izza qilish, uyaltirish kabi harakatlar asosida bo'lishi maqsadga muvofiqdir). [5]

Qizlarni oila sharoitida mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashga yo'naltirilgan faoliyat jarayonida pedagogik ta'sir vositalarining kuchiga murojaat etilishi maqsadga muvofiqdir. Tadqiqot muammosi doirasida olib borilgan tajriba sinov ishlarini tashkil etish chog'ida pedagogik ta'sir ko'rsatishning quyidagi vositalari samarali ekanligi aniqlandi:

1. Qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash maqsadida olib borilgan ta'lim va tarbiya. Ma'lum maqsadga yo'naltirilgan (mazkur o'rinda qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash) ta'lim va tarbiya ishlarini olib borish asosida qizlarda oilaviy hayotni tashkil etish borasidagi nazariy bilim hamda amaliy ko'nikma va malakalar shakllantiriladi.

2. Qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlar va ularda ilgari surilgan g'oyalardan foydalanish. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar va ularda ilgari surilgan g'oyalar qizlarda oilaviy hayotni tashkil etish, oila a'zolari o'rtasida muloqot munosabatlarni olib borish chog'ida o'zbekona urf odatlar (kattalarga hurmatda, kichiklarga izzatda bo'lish, mehmonlarga hurmat ko'rsatish, hovli, uy joylarni ozoda tutish, oila sirlarini oshkor etmaslik, oilaviy masala yoki muammolarni qarindosh urug'lar bilan maslahatlashib hal etish, oilaviy tadbirlarni ko'pchilik ishtirokida o'tkazish va hokazolar), hayoli, iboli, samimiy, kamtarin va mehnatsevar bo'lish, farzandlar tarbiyasini olib borishda milliylikka e'tibor berish borasida ma'lum bilim hamda ko'nikmalarning shakllanishiga zamin hozirlaydi.

3. Milliy madaniy meros namunalari (xalq og'zaki ijodi, xalq pedagogikasi, adabiyot, san'at, ilm fan, madaniyat, texnika va texnologiya yutuqlari) asosida qizlarda oilaviy hayotni tashkil etish, mustahkam oilani barpo etish, oilada sog'lom ruhiy muhitni qaror toptirish borasidagi tushunchalar shakllanadi.

4. Ommaviy axborot vositalari sahifalari orqali berilayotgan materiallar qizlarga mustaqil oilaviy hayotni tashkil etish, oila tinchligi va farovonligining garovi bo'lgan omillarni yaratish, oila xo'jaligini boshqarish, oila byudjetini hosil qilish, undan oqilona, maqsadga muvofiq foydalanish, oila a'zolari o'rtasida muayyan munosabatlarni tashkil etish, shahsiy gigiyena hamda oila a'zolarining salomatligini saqlash, er xotin munosabatlari mazmuni, pazandalik va tikish bichish sirlarini o'zlashtirish, farzandlar tarbiyasini olib borish to'g'risidagi bilimlarni berish yoki bu borada orttirilgan bilimlarni mustahkamlash bilan birga, amaliy ko'nikma va malakalarni shakllantirish hamda boyitishga yordam beradi.

5. Ota-onalar tomonidan ko'rsatilayotgan shaxsiy namuna qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Zero, qizlar shaxsiy hayotiy tajribani, eng avvalo, ota-ona, buva-buvi, aka-uka, opa-singil, qarindosh-urug', qo'ni-qo'shni, pedagoglar, shuningdek, do'stlar, xullas, ular bilan o'zaro ijtimoiy aloqada bo'luvchi kishilarning xatti-harakatlari, yurish-turishlari, muomala odobi, ma'naviy axloqiy qiyofasi orqali o'zlashtiradilar.

6. Oila sharoitida qizlar bilan bo'ladigan muloqot jarayonida ibratli oilalar yoki katta hayotiy tajriba, ma'naviy axloqiy dunyoqarashga ega bo'lgan kishilar hayoti va faoliyatidan misollar keltirish qizlarda ulardan namuna, o'rnak olish tuyg'usini uyg'otadi, ularning ibratli jihatlarini o'zlashtirishga nisbatan rag'batni kuchaytiradi. Bu o'rinda o'smir yoki o'spirin qizlarda balog'at davrida ko'zga tashlanuvchi o'zlari uchun hayotiy idealni tanlashga nisbatan yuzaga kelgan istakka tayanib ish ko'rish oila sharoitida qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlashga yo'naltirilgan faoliyat samaradorligini ta'minlaydi.

7. Oila sharoitida qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash jarayonida so'z (nutq) kuchiga tayangan xolda faoliyat yuritish kutilgan natijalarni berishga xizmat qiladi. Zero, so'z (nutq) yordamida qizlarga muayyan masalalar yuzasidan ma'lumotlar berish, ularning bilimlarini shakllantirish va oshirib borish, ular tomonidan amalga oshirilgan xatti-harakatlarning to'g'ri yoki noto'g'riligi haqida fikr bildirish, rag'batlantirish, ularda mustaqil fikrlash qobiliyatini yuzaga keltirish, muayyan voqea hamda hodisalarga nisbatan shaxsiy yondoshuvni qaror toptirishga

undash imkoniyati yuzaga keladi.

8. Oilada qizlarni mustaqil oilaviy hayotga tayyorlash chog'ida moddiy ashyolar hamda ularning qadriyatdorlik xususiyatlaridan foydalanish ham maqsadga muvofiqdir. Masalan, buva hamda buvi, ota yoki ona, shuningdek, oilaning boshqa a'zolariga tegishli bo'lgan buyum va yodgorliklar qizlar tomonidan oila an'analarga nisbatan xurmat bilan munosabatda bo'lish, oila muqaddasligi, uning sha'ni, obro'si uchun kurashish oilaning har bir a'zosi uchun sharaflı burch ekanligini chuqur anglab yetilishiga olib keladi

XULOSA:

Qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash – nafaqat oilaviy baxtning, balki jamiyat barqarorligining ham muhim omilidir. Mamlakatimizda ushbu masala davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Qizlarni mustaqil hayotga tayyorlashda individual yondashuv, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, oilaning o'rnı va pedagogik ta'sir vositalari muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotda keltirilgan metod va vositalar orqali qizlarda ma'naviy-axloqiy fazilatlar, ijtimoiy faollik, mas'uliyat va mustaqil qaror qabul qilishga tayyorlik shakllantiriladi. Ayniqsa, ota-onalarning shaxsiy namunasi, oila an'analari va zamonaviy ta'lim yondashuvlari uyg'unligi ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishini ta'minlaydi. Shunday ekan, har bir oila, ta'lim muassasasi va jamiyat a'zolari bu jarayonga mas'uliyat bilan yondashmog'i lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 2-fevraldagi "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 81-son 01.03.2022- yildagi "Oila va xotin qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylar ni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida"gi farmoni.
3. Shoumarov G'.B. Oila psixologiyasi:Darslik-T.: "Sharq", 2014.272-bet.
4. Norbosheva, M. A. (2020). Oilada Ma'naviy Tarbiyani Takomillashtirishda Mumtoz Asarlarning O'rnı. Pedagogika va psixologiyada innovatsiyalar, 8(3).

5. Ahmedov, B. T. (2022). Muhabbat hislari bosqichlarining jinsga bog‘liq xususiyatlari. o'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 1(10).